

Därför är svensk familjepolitik en dålig förebild för andra länder

Pressmeddelande
2018-08-08

Eftersom svensk familjepolitik marknadsförs på falska grunder som "flaggskeppet inom svensk välfärd" och ofta lyfts fram som en förebild i många länder, tycker vi det är viktigt att avslöja den sanna bilden även utomlands. Den här artikeln sammanfattar de allvarliga problemen som vi har uppmärksammat i många år och nu bemöter med vår oberoende namninsamling Power to Parents 2018. Den syftar till att sätta familjepolitik och valfrihet på agendan inför det svenska riksdagsvalet den 9 september.

Foto: Adam Dawson (FLICKR) LICENS: CC BY-SA

Medan Sveriges internationella rykte för social välfärd har skamfilats ordentligt de senaste åren, har regeringen lyckats att hålla sin mest prestigefyllda sektor utanför strålkastarljuset - tills nu. I protester över hela landet talar förskolepersonal äntligen ut om de stressiga förhållandena för dem och barnen. Situationen har varit alarmerande i årtionden, men har systematiskt tystats och dolts av myndigheter och forskare.

I maj och juni anordnades manifestationer över hela Sverige mot de ansträngda arbetsförhållandena i den statssubventionerade institutionella barnomsorgen, där 93 procent av barnen i åldrarna 2-5 år och 48 procent av ettåringarna tillbringar sina dagar. Förskoleupproret, som består av 26 000 medlemmar, huvudsakligen anställda, hade eldat på intresset för demonstrationerna genom att dessförinnan publicera 1 600 förfärande vittnesmål från sina medlemmar som samlats in under hashtaggen #pressatläge. De avslöjar en omöjlig arbetsekvation med stora barngrupper och brist på personal, som får dem att gråta och kräkas

Power to Parents 2018

på jobbet, misslyckas med att tillfredsställa barnens behov och till och med tappa bort några på utflykter.

Paradoxalt nog ger de regeringslojala fackföreningarna, som samarbetar med Förskoleupproret, en helt annan bild av det svenska förskolesystemet vid andra tillfällen genom att då kalla det "en internationell förebild". Och statsfinansierade förskoleprofessorer som stöttade protestanterna och talade vid manifestationerna kallar systemet – när de debatterar på andra ställen – "flaggskeppet i den svenska välfärden". Dessa motsägelsefulla bilder är en perfekt illustration av roten till problemet: en ensidig barnomsorgsmodell som baserats på politiska intressen, inte barnens eller personalens.

Systemet har sina rötter i den socialistiska synen att "alla passar in i en mall", vilket betyder att alla barn ska placeras i institutionell barnomsorg så tidigt som möjligt. Den här idén introducerades på 1930-talet av Alva Myrdal, en ledande medlem av det socialdemokratiska partiet, och har sedan successivt implementerats i svensk familjepolitik under partiets långa maktinnehav (69 av de senaste 86 åren). 1975 startade den socialdemokratiska regeringen en tioårig utbyggnad av allmänna förskolor, vilket ledde till en stor minskning av hemmaomsorg och så småningom även av familjedaghem. I dag subventioneras förskolesystemet med 70 miljarder kronor per år och arbetande föräldrar ges ytterligare ekonomiska fördelar, medan föräldrar som tar hand om sina barn hemma inte får några bidrag och bestraffas av skatte- och pensionssystemet. Dessa starka styrmedel har gjort förskola till ett närmast obligatoriskt "val" av barnomsorg för barn från åldern 1-2 år.

Fastän enstaka kritiker, rapporter och statistik har pekat på problemet med det här systemet under många år, så har de systematiskt tystats ner och dolts av en ohelig allians mellan regeringen, myndigheter, forskare och fackföreningar. De har alla en sak gemensamt: finansiella och/eller ideologiska kopplingar till regeringen.

Sedan början av 1990-talet har Sverige haft en kraftig ökning av psykisk ohälsa bland ungdomar och unga vuxna, vilken saknar motstycke internationellt enligt Folkhälsomyndigheten. Den här ökningen sammanfaller med när de första stora årskullarna av barn från institutionell barnomsorg blev tonåringar. En forskare knuten till myndigheten konstaterade att "ökningen började med de barn som var födda i mitten av 1970-talet". Ändå har Folkhälsomyndigheten vägrat att undersöka om svensk familjepolitik skulle kunna vara en av orsakerna, trots att den misslyckats med att finna någon annan orsak i årtionden.

Parallellt har sjukskrivningarna bland svenska kvinnor ökat i förhållande till männen sedan mitten av 1980-talet och varit dubbelt så höga sedan 1999. Ökningen har fastslagits vara en direkt konsekvens av kvinnors ökande deltagande på arbetsmarknaden. I dag är psykisk ohälsa den vanligaste sjukskrivningsdiagnosen och kvinnor i åldrarna 30-39 år (de typiska åldrarna för mammor med små barn) är de som drabbas mest.

Redan år 2000 varnade Barnombudsmannen (BO) för förskolornas låga personaltäthet, som gjorde att barnen inte fick tillräcklig omsorg och stimulans i sin utveckling. Sedan dess har gruppstorlekarna och personalnivåerna försämrats och förskolepersonal är sjukare än de flesta andra yrkesgrupper, men BO har slutat att tala om situationen.

Under tiden har en enorm utveckling ägt rum inom forskning kring vad barn behöver för att minska risken för framtida psykisk ohälsa. Rön inom exempelvis anknytningsforskning, neurobiologi och utvecklingspsykologi visar att barn behöver mer tid och omsorg från deras föräldrar än vad som är möjligt inom de snäva ramarna i svensk familjepolitik. Men myndigheterna informerar inte föräldrar om dessa rön och den som försöker göra det i offentlig debatt blir hårt nedtryckt av aktörer med kopplingar till regeringen.

Power to Parents 2018

I stället håller de hyllningstal både i Sverige och internationellt för den ensidiga barnomsorgsmodellen som "världsklass" och uppmanar andra länder att följa exemplet. Tyvärr verkar de ha varit ganska framgångsrika i denna marknadsföring. Nyligen drog en OECD-rapport slutsatsen att det här systemet hade möjliggjort den höga nivån av kvinnligt deltagande på arbetsmarknaden, vilket hade bidragit till omkring 10-20 procent av BNP-tillväxten i Sverige (och övriga nordiska länder) under de senaste 40-50 åren. Dock har OECD-rapporten inte tagit hänsyn till kostnaderna för systemet och dess negativa hälsoeffekter.

Eftersom dessa kostnader, hälsostatistik och forskning blir allt svårare att dölja och människor på insidan i systemet äntligen berättar om problemen, liknar historien om Sveriges självutnämnda flaggskepp i välfärden alltmer den om det berömda svenska kungliga Vasaskeppet från 1600-talet. Ett byggprojekt som styrdes av makthavarnas fåfänga hellre än expertkunskap om stabilitet, och drevs igenom i räddhågsen tystnad till ett högt mänskligt pris. Den svenska ensidiga barnomsorgsmodellen har bevisligen tagit in vatten under en lång tid och regeringar som överväger att kopiera den bör inte följa i dess kölvatten. Systemet är dömt att sjunka precis som Vasaskeppet gjorde, ifall det inte designas om med en bred bas av barnomsorgsalternativ som möter barns individuella behov enligt modern vetenskaplig kunskap.

Susanne Nyman Furugård, journalist, författare till en bok (2010) och en årlig rapport (2014-2018) om Sveriges ohållbara familjepolitik

Madeleine Lidman, grundare och administratör av Hemmaföräldrars nätverk (etablerat 2001), författare till en kommande bok om barnomsorg baserad på modern vetenskaplig forskning